הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

מסורת הש"ס

(א) [מנהדרין לח. ע"ש], (ב) [ויק' כב.], ג) [שם], ד) מנהדרין קי:, ה) [עי' תוס' ב"ב עד. ד"ה ושבטין], ו) כרתות לב., ז) [יומא פה: מגילה ז.], ח) מיר לד. סב. סנהדרין כה. שיבוכין סב. [נדרים יט: כח.], ט) [מנחות כו: כ:, י) [נדרים ז: תמורה ג:], כ) יומא פה: מגילה ז., ל) [ל"ל אלא לכדרבי אבא], מ) שבת עג. מילה מ., נ) [שבת עג: וש"ש], ס) [וביכמות מ:], ע) [במדבר ה:], פ) [מיכה ג.], צ) [לקמן יא:], ק) [וכן בסנהדרין כד.], ר) [ל"ל רבי זירא ר"מ פר.], ש) [מנחות דר"נ פ' לו אמר ר' יהושע בעצמו כן פ"ש].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אחת הפלאה יכו' כתרגומו אֲרֵי יְקָרָא (ב) ד"ה שאינה צריכה לגופה כגון מלאכה זאת שאינו; (ג) תוס' ד"ה נפפי וכו' ידרסינן מינייה לדורר המדבר ל"ל ותיבת נבי נתמחק; (ד) באד"ה לשולם הכא ותדע דהא מצינו בגמ' וכו' א"כ צריך למידרס יהדרנא כו. נ"ב והכי איתא התם להדיא דר"א אומר יש להם חלק לעוה"ב דברים נשבעתי ואחורני כו: (ה) ד"ה לאפוקי וכו' אלא מוקי לה לקדשים דבעורה הוא דכתיב אלי קרא גבי קדשים וכל נדיב לב עולות וכו' ומשני לה הכי ס' ג' דשבועות וקאמר התם ונילף מינה וכו' דכתיב ביה כל נדיב לב הביאו וקדשים. נ"ב ולרב לפרש הא דקאמר הכא לאפוקי מדשמואל משמע דקרא דכל נדיב לב ילף אף כחולין ולאפוקי מדשמואל דאמר (דאלא משמע מינה אלא קדשים):

מוסף רש"י

היתר נדרים פורחין באויר. השולם, שאין לכן מקרא מן התורה על מה שיסמוכו (נזיר סב.), כי יפליא כי יפליא שתי פעמים. אחד בנזיר ואחד בנדרים (נ"ל כעורכין), אחת המלאה לאיסור. שלא לבטל את הנדר כשאין בו תרומה. ואחת הפלאה להיתר. כשם כו תרומה (שם). באפי נשבעתי וחזרתי בי. מפני בעפי נשבעתי ומתחרט לתי (סנהדרין קי:). לעולם אין אחד מהם נזיר. שנים יושבין ואחד עוכר, זה אומר פלוני הנוכר נזיר הוא וזה אומר אינו נזיר, ואמר אחד הריני נזיר אם אמרתו הוא נזיר, ואמרו אמר אמר אינו נזיר, ושניהם מתכוונים לנזירות, ונמצא כאחד מהם, ואמר ר' טרפון אין אחד מהן נזיר, שבל ספק אמר דברי תמיה ואין זו הפלאה, דבי יפליא אינם יפרש משמע (סנהדרין כה:) אלא במכה דעתייהו ממש נשם מיירות אלא אנו מיירותן בזה שבא בנגדן אלא היה פיי ולנו אין לנהני אין אחד מהם נזיר (נדרים כא:). שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה. דבעינן בשבה אמרי שיהא יודע אי הוי נזיר (נדרים יפ:). שיהא נדרו מפורס על הודאי אלא בתורת ספק אי נזיר אותו הכא בנגדו (שבועות כו:). צריך שיוציא בשפתיו. ואם לא הוציאה בשפתיו אינה בשבועה (שבועות כו:).

המשך בעמוד הבא

ברצון. אחרה על נעלה: **אשם כהן.** אפילו באונס אחרה לנעלה בכתובות (דף נא:ב) והיא לא נתפשה[ד] אחרה הא נתפשה מותרת ואי זו זו אשם ישראל ומדכתיב היא מיעוטא הוי לומר יש לך אחרת שאינ"ש שנתפשה אחרה ואי זו זו אשם כהן: **ויוצא ובא אין שלום.** מקרא הוא בזכריה ודרשוהו כאן ליוצא מן התורה וכא לו לדברים אחרים: **שיוצא אדם מדבר הלכה לדבר מקרא שוב אין לו שלום.** שאין הולאה מדבר מקרא שהמשנה מפרשה שתיתת התורה: **מתלמוד למשנה.** אם שמע את החכמים שהן מדקדקין ליתן טעם משניות להכין המשניות הסותרות זו את זו ולמצוא טעם לפטור ולמוכה לאיסור ולהיתר שבמשנה זו קרוי תלמוד ואם יצא מהן ונתן עפקו לגירסת המשניות שוב אין לו שלום בדבר הולאה שאין הולאה נכונה בדבר משנה שכמה משניות יש שאין דבריהן מכוונין ותירוצים בני הש"ס הכא כמאי עסקינן חסורי מחסרא הא מני רבי פלוני היא ואין הלכה כמותו: **אפילו מש"ם לש"ם.** מש"ם ירושלמי לש"ם בבלי שהוא עמוק כדאמרינן בסנהדרין (דף כד.). במחשבים הוסיפני כמתי עולם[ט] זו הש"ם של בבל: **מתני' היפר נדרים פורחים באויר.** התרת נדרים שאמרו חכמים שהתכם מתיר את הנדר מעט רמז יש במקרא ואין על מה לסמוך אלא שכן מסור לחכמים בתורה שבעל פה: **הלכות שכח והלכות חגיגה הלכות מעילות.** יש בהן הלכות שהן תלויות ברמז מקרא מועט: **בהרין הפלויס.** בשערת ראש: **והעבודות.** הלכות עבודת קרבן: **והעריות.** ערוה: **הן הן גופי תורה.** בגמרא[ט] פריך אינו הוא גופי תורה הוא גופי תורה: **גמ' כי יפליא שתי פעמים.** אחד בערכין ואחד בנזיר כי יפליא נדר בערכך כי יפליא לנדור נדר נזיר: **אחת הפלאה לאיסור.** כוליה הפלאה לשון פירוש כתרגומו (א) אדי יפרש ולמה כתב הפלאה בשניהן אחת כשפירש ונדר ואסר עצמו בנדר ואחת שמוזר ומפרש לפני החכם ואומר כן נדרתי ולדעת כן נדרתי אבל לדעת כן לא נדרתי והרי הוא כא לידי חרטה ומתוך כך בא לידי היתר: **נשבעתי באפי.** מדקאמר באפי משמע יכול אני לישאל עליו לפי שאמתת אפי ולא מדעת מיושבת נשבעתי. יש לגמוד מכאן שהמוצא פתח לנדרו נאמר לא לדעת כן נדרתי שיקרני דבר זה שאני רואה הבא לי ע"י נדרי מתירין לו: **כל נדיב לבו הביאו.** אם עודנו לבו נודבו עליו יביאו ואם מתחרט יתירו לו: **נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך.** מדקאמר ואקיימה מכלל דאם לא שלא לקיים מתירין לו: **אי מדרבי אליעזר.** דדרש הפלאה יתירתא: **דלמא.** לכדרבי טרפון אמא: **אין אחד מהן נזיר.** ב' שהיו יושבין ובא אחד לפניהם ואמר אחד הריני נזיר שזה הבא אלונו נזיר הוא ואכרו אומר הריני נזיר שאינו נזיר ולבסוף נמצא כאחד אחד מהן אין אחד מהן נזיר לפי שלא ניתנה נזירות להיות נזיר בתנייה ובספק אלא בהפלאה ואלא מפורשת: **גמר בלבו.** שבועה או נדר או הקדש: **שנבטעתי לקיים המצוה.** כלומר מצוה שיהא אדם נשבע לקיים מצוה כדי שיתהר ויזדרז לקיימה: **פלפלתא.** גרגיר אחד של פלפל: **מיכסא כסיכן.** טובא אזהרות כתיבי בשבת מאי מקרא מועט דקאמר מתניתין: **לא נגרכא כו'.** דבר זה וכיוצא בו רמז מועט יש לו ללמוד מן התורה: **חופר גומא.** בונה בנין הוא ואם אינו צריך לה אלא ליטול את העפר אף על פי שהבנין בנוי אינו חייב משום בונה: **שאינה צריכה לגופה.** כגון (ב) זה שאינו צריך לבנין זה. ורבי שמעון אמר מלינתה לקוכרו בשבת (שבת דף נג:) ותקשה רבי שמעון פטור על המלאה זו שבכרוכו לא היתה בתה אלא ולא היה צריך לה: **אפילו תימא לר' יהודה.** דפליג עליה מודה בהך גומא דאלו התם הקובר את המת מתקן הוא ואמי חופר גומא מקלקל הוא את חברו: **ומאי הכרכין.** דקאמר מתניתין דמשמע שיש קצת רמז מן התורה ללמד זה ומהו הרמז:

מלאכת

אפילו מש"ם לש"ם. מש"ם ירושלמי לש"ם בבלי כדפירש רש"י (ד)וכן אמר בירושלמי במחשבים הוסיפני כמתי עולם אלו ש"ם הבבלי וכן (ר)(רב הונא) דהוה ליים דליתמתא מייתי ש"ם הבבלי ומיהו אפילו אפיקא י"ל והכי פירושו שפירש מזה ועדיין לא הבין בזה שמתון כך לא יעלה בידו הלכה ברורה: **דלמא** כרבי יהודה. משמע דתשיב ליה פירכא מה שמלריך הכתוב לדרשה אחריתי ואילו בפ"ק דמגילה (דף ז.) גבי אסתר ברוח הקדש נאמרה קאמר שמואל משום דכתיב קיימו וקבלו קיימו למעלה מה שקבלו למטה וקאמר הש"ס דלית ליה פירכא ואילו בשבת בפ' ר' עקיבא (דף פח. ופס) דרשינן מייתי קיימו מה שקבלו כבר דקבלו התורה ברגלון בימי אחשורוש ואמר הר"י דלא קושיא היא דהתם מפיק לה מדשני לה בדבוריה דליכתוב קיימו וקיימו או קבלו וקבלו אלא ולאי תרתי שמע מינה: **באפי** נשבעתי **ולא** הדרנא בי. והקשה הר"ר אלחנן דעל כרחך קרא בהכי מידרים מדכתיב נשבעתי באפי אם יכואון אל מנוחתי ודרשינן מינה (ג) גבי דור המדבר אלא בא לאחר ומירץ לו הר"י דהאי קרא לאו בביאת ארץ משמעי אלא בחלק לעולם הבא (ד) ומינינו תנא ה)דאמר בחלק (סנהדרין דף קי:) דור המדבר יש להם חלק לעוה"ב א"כ איכא למידרס והדרנא כי:

לאפוקי מדשמואל דאמר שמואל גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו. לאו משום דלית ליה לשמואל גמר בלבו דהא קרא כתיב אלא מוקי לקדשים (ה) (שהביאו) בעזרה הוא דכתיב אלי קרא וגבי קדשים כתיב וכל נדיב לב עולות (דה"ב כט) ושמואל מודה לה שפיר ומקשי מינה לשמואל מהאי קרא ומשני לה פרק ג' דשבועות (דף כו: ופס) וכי תימא מיליף מינה משום דהוה ליה תרומה ר"ל תרומת מלאכת המשכן כתיב ביה כל נדיב לבו וקדשים שני כתובים הנאין כאחד ואין מלמדים:

לקיים מצות. דצריך להזכיר שם שמים כדי לזרוק נפשיה:

לשמואל ל"ית ליה פירכא. והא דדרשינן פ"ב דנדרים (דף עז:) אבל מיאל הוא תפלי שמים התם מדברו נפקי ליה:

לכדרבי אבא. ה"ה לשאר מקבלנים דפטורין הוה מצי למימר אלא רבותא קמ"ל דאע"ג דצריך לעבר מיפטר כיון דלא צריך לגומא:

מלאכת

באונס כאן ברצון ואיבעית אימא הא והא באונס ול"ק כאן באשת כהן כאן באשת ישראל [1]ויוצא ולבא אין שלום אמר רב [6]כיון שיוצא אדם מדבר הלכה לדבר מקרא שוב אין לו שלום ושמואל אמר זה הפורש מתלמוד למשנה ור' יוחנן אמר אפילו מש"ם לש"ם: **מתני'** [2]א**היתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמכו הלכות שבת חגיגות והמעילות הרי הם כהררים התלוין בשערה שהן מקרא מועט והלכות מרובות הדינין והעבודות הטהרות והטמאות ועריות יש להן על מה שיסמכו והן הן גופי תורה: גמ'** תניא [3]רבי אליעזר אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר [2]כי יפליא כי יפליא שתי פעמים אחת הפלאה לאיסור ואחת הפלאה להיתר רבי יהושע אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר [4]אשר נשבעתי באפי [7]באפי[ה] נשבעתי וחזרתי בי ר' יצחק אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר [5]כל נדיב לבו חנניה בן אחי רבי יהושע אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר [6]נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך אמר רב יהודה אמר שמואל אי הואי התם אמרי להו דידי עדיפא מדידכו שנאמר [7]לא יחל דברו [8]הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו אמר רבא [9]לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל דלית ליה פירכא דאי מדר' אליעזר דלמא כדרבי יהודה שאמר משום ר' טרפון דתניא רבי יהודה אומר משום רבי טרפון [10]לעולם אין אחד מהם נזיר שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה אי מדר' יהושע דלמא הכי קאמר באפי נשבעתי ולא הדרנא בי אי מדרבי יצחק דלמא לאפוקי מדשמואל [11]דאמר שמואל [3]גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו והא קמ"ל דאע"ג דלא הוציא בשפתיו אי מדחנניה בן אחי רבי יהושע דלמא כרב גידל אמר רב [12]דאמר רב גידל אמר רב [2]מנין שנשבעין לקיים את המצוה שנאמר נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך אלא דשמואל לית ליה פירכא אמר רבא ואיתימא רב נחמן בר יצחק היינו דאמרי אינשי [13]טבא חדא פלפלתא חריפתא ממלי צנא דקרי: הלכות שבת: מיכתב כתיבן לא צריכא [14]לכדר' אבא דאמר רבי אבא [15]החופר [7]גומא בשבת ואין צריך אלא לעפרה פטור עליה כמאן כרבי שמעון דאמר [16]מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה אפילו תימא לרבי יהודה התם מתקן הבא מקלקל הוא מאי כהררין התלויין בשערה

מלאכת

יפליא ב' פעמים אחת הפלאה לאיסור ואחת הפלאה להיתר ר' יהושע אומר מהבא אשר נשבעתי באפי וחזרתי ש"מ שיש היתר לשבועות כו' ודחינן להני כולהו דלמא ההפלאה היתירה לרבויי הא אתאי דתניא ר' יהודה אומר משום ר"מ אין אחד מהן נזירות. לפי שלא נתנה נזירות אלא להפלאה כדכתיב (שמות ח) והפליתי ביום ההוא. כלומר דבר הידוע בוראי ובבירור כך תהיה ההפלאה שמתחייב בה הוא ור' יהושע נמי דלמא לחזוקה שבועה קאמר אשר נשבעתי באפי מרוב הכעס שהכעיסותי יתרה אפי בהן ואינו להקל כדרך חרטה. והא דר' יצחק נמי אפקה מכל נדיב לב דאלמא הדבר תלוי בלב וכל דבר שאינו בכוון לב כמי שאינו הוא. דלמא האי קרא לכדשמואל הוא דאתא דאמר גמר בלבו צריך לוציא בשפתיו שאע"פ שכל המצות תלויות בהסכמת לב כדכתיב למען תפוש את ישראל בלבם. שבועה ואיסור אינו תלויה אלא במבטא שפתים. והא דתנניה בן אחי ר' יהושע דדייק מנשבעתי ואקיימה. מכלל שיש דרך שלא לקיים דלמא כדרב גידל אמר רב ולהודיע כי הנשבע לקיים מצוה שבועה חלה עליו שנאמר נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך. מכלל שיש שבועה אחרת שאינו חייב לקיימה כגון הנשבע לבטל את המצוה. אבל הא דאמר שמואל לא יחל מכדי כתיב בכל היוצא מפיו יעשה הוה ליה למכתב ולא יעבור דבר. לא יחל דברו למה לי אלא ללמד שכגון זה יש לו תילול והוא לא יחל לעצמו. אבל אחרים מחיילין לו. האי מלתא דשמואל לית בה פרכא. ורבינא דהוא בתרא דהוה להא דשמואל: **ירושלמי** רבי מניתיה לרב למנייה בראית מומי בכורות. א"ל אני מוסיף לך על מה שנתן לך אבא ואע"ג דמפגין וקנים לדברים יחידים והוא שיהא ראוי לכל הדברים כהדא ריב"ל מני לתלמידי. והוה מצטער על חד דהוה ולא הוה יכול ממניתיה וימניניה לדברים יחידים. כלומר לשאר דברים דגמיר לתו הדא אמרה הראוי לכל

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ו מהלכות שבועות הלכה ב]:
סב ב מיי' פ"ב מהל' שבועות הלכה י ופ"ב מהלכות נדרים הלכה כ טוש"ע י"ד סי' רי סעיף ג וסי' רלט סעיף ח:
סג ג מיי' פי"ח מהלכות סנהדרין הלכה ג [טוש"ע י"ד סי' רנ סעיף ון]:
סד ד מיי' פ"א מהל' שגגות הלכה יח:

תורה אור השלם

1. כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָהֵם שֹׁכֵר קְשָׁדֶם לֹא נִהְיָה וְהַשֹּׁכֵר הַבְּהֵמָה אֵינֶנָּה וּלְיוֹצֵא וּלָבֹא אֵין שָׁלוֹם מִן הַצָּר וְאֲשַׁלַּח אֶת כָּל הָאָדָם אִישׁ בְּרֵעֵהוּ: זכריה ח י
2. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יַפְלִא נֶדֶר בְּעָרְכְּךָ נֶפֶשׁ לַיְיָ: ויקרא כז ב
3. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַיְיָ:
כמדבר ו ב
4. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי אִם יְבֹאוּן אֶל מְנוּחָתִי: תהלים צה יא
5. קְרוּ מֵאתֶכֶם תְּרוּמָה לַיְיָ כֹּל נְדִיב לִבּוֹ יְבִיאֶהָ אֶת תְּרוּמַת יְיָ זָהָב וָכֶסֶף וּנְחֹשֶׁת: שמות לה ה
6. נִשְׁבַּעְתִּי וְאָקִימָה לִשְׁמֹר מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ: תהלים קיט קו
7. אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַיְיָ אוֹ הִשָּׁבֵעַ שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה: במדבר ל ג

רבינו חננאל

ועוד אם אנס אשת איש ישראל לא אסרה על בעלה ואם הוליד בן אין לו תקנה אבל אשת כהן אפילו אנסה אסרה על בעלה. דשבייא אין נקרא מעוות אלא מי שהיה מתוקן ונתעוות ואיזה זה ת"ח שפירש מן התורה. אין אומרים בקרו גמל בקרו חזיר אלא בקרו טלה שעיקרו כשר וטהור. כך ת"ח שפירש. ולויצא ולבא אין שלום מן הצר. אמר רב כיון שאדם יוצא מדבר הלכה אין לו שלום. ושמואל אמר זה היוצא מן הלמוד למשנה. ור' יוחנן אמר אפילו יוצא מתלמוד בבלי לתלמוד א"י אין שלום שאין דרכיהן אחת: **ירושלמי** ר' הונא ור' ירמיה בשם שמואל מצאנו שויתה הקב"ה על ע"ז וג"ע ושד"ד ועל עזיבת התורה לא ויתה. שנא' על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר ה' על עזבם את תורתי וגו'. נמנו ונגמרו התלמוד קודם למעשה הדא דאת אמר בשיש מי שיעשה אבל אין שם מי שיעשה המעשה קודם. כי הא דאמר לון ר' אלעזר לר' חייא ולר' יוסי ולר' אמי אן דאיתון יומא דין אמרין ליה אזלינן לגמול חסד. אמר לון ולא הוה אחרינין למגמל הדא חסד. אמרו ליה מגור הוה. כלומר אכסנאי הוה: [**מתני'**] התרת נדרים פורחים באויר ואין להם על מה שיסמכו. תניא ר' אליעזר אומר יש להן. כלומר יש לו ראיה מן התורה שיש לו רשות להתיר נדרים ואינם כעופות הפורחות באויר כאשר שנינו במשנתנו. מנא לן שנא' כי

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com